

УДК 656.8+339.54(477)

**Федоришина Л.М.,
канд. екон. наук, доц., наук. співроб. відділу
дослідження митних ризиків,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики УДФСУ**

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ПОШТОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВЗАЄМОДІЇ З МИТНИЦЕЮ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день поштова служба, незважаючи на появу і постійно зростаючу роль Інтернету та email зокрема, все ще відіграє значну роль у забезпеченні процесу переміщення (пересилання) відправлень як всередині країни, так і через митний кордон України. Завдяки тому, що тисячі українців (як фізичні особи, так і юридичні) користуються поштовими послугами, забезпечується стабільне надходження коштів до державного бюджету. Так, за 2017 рік ПАТ «Укрпошта» 1,65 млрд грн сплатило на користь держави [1]. Саме тому досить актуальним є дослідження історичних аспектів розвитку поштової служби та її взаємодії з митницею, особливо в контексті зростання обсягів міжнародних поштових відправлень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема становлення й розвитку поштового зв'язку в Україні є предметом досліджень багатьох науковців. Так, Бізіна В. Г., Мухін В. Г., Мороз В. М., Дюков П. А. присвятили свої праці дослідженню основних етапів розвитку української пошти; праці Хрущова І. П., Вігільова А. М., Толстого Д. А., Анчарової М. С., Козловського І. П., Соколова М. І., Сафонова М. А., Кармінського В. А., Мальцевої Н. А. стосуються особливостей розвитку української поштової справи в контексті розвитку пошти Росії – від часів імперії до часів Жовтневої революції; Озеров І. Х. досить ґрунтовно провів порівняльний аналіз розвитку пошти в Росії протягом кінця ХІХ – початку ХХ ст. зі станом поштової справи в ряді європейських країн та США.

Регіональним особливостям розвитку поштового зв'язку присвячені праці Орехової С. Є. (Донецька область) та Різник Ю.М. (Черкаська область). Заслужують на увагу праці Міронової І. С., яка відслідковувала у своїх роботах зміни в організації поштової служби України протягом ХVІІІ-ХІХ ст., та Галич Н. В. – протягом ХІХ – початок ХХ ст. Не зважаючи на вагомий дослідження істориків й економістів, узагальнюючої праці з розвитку вітчизняної поштової справи, на нашу думку, немає, що зумовлює необхідність та актуальність подальших розробок в цьому напрямі.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити історичні аспекти розвитку поштової служби України та охарактеризувати її взаємодію з митницею в частині переміщення (пересилання) відправлень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «пошта» (posta) походить від латинського statio posita in - станція зі змінними кінцями, розташована в певному місці. Тобто спочатку цим терміном називали станцію для обміну коней або кур'єрів.

В сучасному розумінні під терміном «пошта» мають на увазі і установу пошти (поштамт, відділення), і послання, і сукупність отриманої інформації [2]. В своєму дослідженні під терміном «поштова служба» будемо мати на увазі саме установу пошти (поштамт, відділення) і скорочено вживати «пошта».

Потреба в донесенні інформації, можливості швидкого її отримання і відправлення відповіді була актуальною ще за давніх часів. Особливості розвитку пошти в різних країнах в історичній хронології представимо у табл. 1.

Таблиця 1

Особливості розвитку поштової служби

Країна	Характерні особливості
1	2
<i>Античність</i>	
Стародавній Єгипет	Поштова служба базувалася на використанні піших гінців (переважно у військових цілях), за допомогою яких фараони підтримували зв'язки із віддаленими провінціями. Основна вимога до гінців – за найкоротший час долати якомога довші відстані. З часом для надсилання листів використовували і поштових голубів.
Ассирія	Повідомлення передавалися через гінців, призначення яких - розносити веління цариці.
Персія	Поштова служба отримала свій розвиток за часів царя Кіра II (550-529 до н.е.) – для передачі повідомлень використовували кінних гінців (ангарів). Для покращення оповіщення на найважливіших дорогах були встановлені поштові станції, розташовані одна від одної на відстані денного пробігу коня, які служили гінцям для відпочинку.

продовження табл. 1

1	2
Стародавня Греція	<p>Поштова служба побудована на використанні урядом тільки піших посланців (грец. гемеродромів) для передачі повідомлень. Найвідомішим гінцем-бігуном був Філіппід, який приніс до Афин звістку про перемогу в битві при Марафоні. Відомо, що гінці-бігуни долали за годину відстань в 55 стадій (близько 10 км) і за один рейс - 400-500 стадій.</p> <p>Пізніше для передачі особливо термінових повідомлень використовували верхових гінців (вершників на верблюдах).</p>
Римська імперія	<p>Поштова служба на початку свого розвитку була доступною лише для багатих патрициїв – лише вони мали власних гінців. Для передачі повідомлень уряду чи для приватних цілей об'єднувалися приватні підприємці, які віддавали в найм вози і в'ючну худобу (лат. cisiarii і jumentarii), та гінці (лат. cursores, statores, пізніше – viatores і tabellarii), які в своїй сукупності забезпечували поштовий зв'язок.</p> <p>Базис для створення і подальшого функціонування саме державної пошти (cursus publicus) заклав Гай Юлій Цезар; вона підпорядковувалася імператору і забезпечувала зв'язок між окремими частинами Римської імперії; заборонялося нею користуватися для особистих повідомлень, лише окремі посадові особи мали таке право, а на основі особливих дозволів (diplomata, evectiones, tractoriae) – мандрівники, ветерани, а пізніше і церковнослужителі.</p> <p>Поштові перевезення здійснювалися на суші з допомогою коней, по морю - на кораблях. В більших центрах розташовувались станції летючок пошти (mansiones, пізніше stationes) на денній відстані одна від одної з метою відпочинку і ночівлі подорожуючих вершників і візників. На станціях були наготові верхові і в'ючні тварини і, на випадок потреби, вози. Між кожними двома mansiones (на відстані 7-14 км) були влаштовані 6-8 більш дрібних станцій (mutationes) для вчасної зміни коней.</p> <p>Для передачі особистих повідомлень використовували подорожуючих друзів, проте це значно збільшувало терміни їх доставки адресату. При незначних відстанях доставки відправляли раба, який міг за день пройти до 75 км.</p> <p>В Східній Римській імперії державна пошта проіснувала приблизно до 520 року.</p> <p>Після падіння Західної Римської імперії, за рахунок панування арабів на її території виникла добре організована регулярна поштова служба, послугами якої могли користуватися і приватні особи, проте в дуже обмежених розмірах. З метою розпізнавання, поштовим кур'єрам видавалися спеціальні таблички - своєрідні посвідчення, які вішалися навколо ший і через плече за допомогою жовтих стрічок.</p>
<i>Феодалізм</i>	
Європа (Франція, Республіка Венеція, Німеччина)	<p>З падінням Західної Римської імперії була зруйнована і система оповіщень. Лише король Франції Хлодвіг (482-511 рр.) намагався відтворити поштовий зв'язок із залишків римської державної пошти, проте до часу Карла Великого (768-814 рр.) усі повідомлення доставлялися з досить великими труднощами. Князі-феодалі пересилали листи та речі за допомогою гінців і візників, що надавалися їх підданими.</p> <p>У XI-XV ст., при роздробленості державної влади, пересилання звісток брало на себе головним чином духовенство. Виникла монастирська пошта - відносини підтримувалися за посередництвом мандрівних ченців, які виконували роль кур'єрів і брали з собою донесення між численними розгалуженнями духовних орденів.</p> <p>На землях німецького ордена виникла спеціальна адміністрація і були засновані станції для зміни коней.</p> <p>При університетах утворилися корпорації професійних гінців, які користувалися різними привілеями. У XII-XIII ст. славилися гінці університетів у Болоньї, Салерно, Неаполі, Монпельє, Тулузі, пізніше - гінці паризького університету Сорбонни.</p>
<i>Капіталізм</i>	
Республіка Венеція	<p>Розвиток науки та культури, торгівлі та ремесел посилив потребу у передачі повідомлень і сприяв появі великої кількості поштових установ, що обслуговували купців і ремісників; виникає купецька пошта при великих торгових домах з власними кур'єрами для її доставки до місця призначення. Пізніше користуватися послугами купецької пошти могли й інші верстви населення. Разом з тим, єдиної державної пошти все ще не було.</p>
Німеччина	<p>Виникає так звана «пошта м'ясників» (нім. Metzger-Post) – цех різників, які подорожують з метою здійснення закупівель, брав на себе доставку листів і посилок за угодою з містами та купецькими гільдіями; проіснувала до кінця XVII ст.</p> <p>Пізніше у великих торгових центрах Німеччини виникає інститут міських гінців (з XIV ст. – майже повсюди): міські гінці перебували у віданні міської ради і не отримували платню ні від громади, ні від купецьких гільдій; пішки або верхи у встановлені терміни вони доставляли за місцем призначення кореспонденцію.</p>
Франція	<p>Посилення державної влади забезпечило появу централізованої пошти. В середині XV ст. Людовик XI офіційно заснував королівських кур'єрів, які працювали суто на потреби уряду; на території його володінь були розміщені станції для зміни коней. Таким чином, поштою стали називати всю сукупність установ, які були засновані державою або перебували під контролем держави для пересилання повідомлень (урядових та особистих) і перевезення пасажирів.</p>

продовження табл. 1

1	2
Італія	В 1490 році Франц Таксис з ініціативи короля Німеччини Максиміліана I заснував першу регулярну королівську пошту. Поступово приватна поштова служба Таксисів, які стали дворянами та Турн-і-Таксис (приставка до прізвища з'явилася у 1650 році), поширила свою діяльність на значну частину Європи і проіснувала до 1867 року.
Пруссія	Курфюрст Фрідріх-Вільгельм першим заснував урядову пошту і визнав за нею монопольне становище. Внаслідок цього утримання пошти стало не стільки правом, як обов'язком уряду. Діяльність урядової пошти включала як пересилання листів і товарів, так і перевезення пасажирів (поштові карети). Згодом головне завдання пошти – здешевлення поштових тарифів і якомога більша доступність поштових повідомлень для населення.

Джерело: складено за [3]

Таким чином, наведена в табл. 1 інформація свідчить про поступово зростаючу роль пошти в житті як окремої людини, так і цілої держави. І усвідомлення її важливості призвело до розвитку поштової справи майже в кожній країні – аж до побудови централізованої мережі поштових служб і надання їй статусу монополії. Варто відмітити, що ще в XIX ст. розуміли головне завдання пошти – забезпечити вчасно зв'язок між адресатами, і другорядну роль фіскальної функції (наповнення казни за рахунок надання поштових послуг).

Зрозуміло, що у XIX ст. масштабне прокладання залізничних колій та розширення пароплавства докорінно змінили вектор розвитку поштової справи, а ще й поява літака на поч. XX ст. дали змогу зробити поштовий зв'язок загальнодержавним і значно збільшити кількість користувачів.

Щодо України, то перші згадки про пошту відносяться ще до часів Київської Русі. Так, перша письмова згадка про пересилання відомостей у Київській Русі датується 885 роком, коли князь Олег спеціальним гінцем направив повідомлення Родимичам. В X ст. існував обов'язок «повозу», так званий обов'язок надати коней «від табору до табору» для слуг та гінців князя, в XIII ст. – з'явилися перші поштові станції, а протягом XV-XVI ст. – поштовий зв'язок поширився по території всієї Київської Русі.

Хоча дослідники історії пошти І. П. Хрущов [4] та О. М. Вігільов [5] вказують на три періоди розвитку української пошти. *Перший етап* - далека давнина, коли виникла потреба відправляти гінців із звісткою про напад ворога, про заклик князівських васалів на боротьбу з ворогом або просто з метою обміну повідомленнями. Проте все це мало випадковий характер, не було створено систему термінової доставки повідомлень і ймовірність одержання послання адресатом була досить низькою – гонець міг або заблукати, або померти з голоду, або бути вбитий ворогами, або розтерзаний звірами.

Другий етап почався на межі X–XI ст., коли в Київській Русі виник особливий вид натуральної повинності, про який згадувалося вище, – повоз (984 р.), який вже в той час передбачав доставку гінців князя. Так, О. М. Вігільов саме повоз вважає найдавнішою вітчизняною поштою і однією із найстарших в Європі, адже фактично це була система доставки вантажу та гінців. З другої половини XII ст. за рахунок появи проїзних доріг, побудови на них постійних дворів, а при князівських палацах – штату посильних, вже сформувалася система доставки листів.

До середини XIII ст. на Русі виникла ямська гоньба - перевезення пошти кінним транспортом і вся система облаштування доставки її з одного населеного пункту до іншого. При створенні наприкінці XV ст. централізованої Російської держави, за наказом царя Івана III, ями і підводи поставили на найважливіших дорогах країни і таким чином поштовий зв'язок використовувався для військових цілей, правлячого класу і вищого духовенства.

Таким чином, вважаємо досить влучним висновок М. Шелдінга [6] - в той час, коли в країнах Сходу та Західної Європи в давні часи й Середньовіччя пробували різні способи пересилання повідомлень (гінці – піші чи верхи на верблюдах, конях), на території Київської Русі одразу розпочали практично з ямської гоньби, яка поступово трансформувалася в їздову пошту. Це дає підстави стверджувати, що екіпажний поштовий рух та перевезення пасажирів поштою почали використовуватися в нашій країні значно раніше, ніж в інших.

Третій етап розвитку поштової служби розпочався в 60-х рр. XVII ст., коли поштовий зв'язок стає загальнодоступним та регулярним і в офіційних документах з'являється термін «пошта». В цей час уряд розпочинає об'єднання засобів зв'язку в єдину організацію і цей процес тривав аж до 1782 р. і ознаменувався утворенням міжвідомчої установи - Головного поштових справ правління [4].

Загалом офіційне заснування пошти як установи покладено в 1665 р. царем Олексієм Михайловичем [7]. За указом царя на шляху від Москви до Путивля було влаштовано 9 станів і утримувалося по 4 коня, а з дворових було направлено по дві людини з кінями на кожен стан для швидкої гоньби. При цьому пошта використовувалася як для пересилання паперів державного значення, так і для особистого листування торговців. Так, з березня 1667 р. швидку гоньбу на цій дорозі в офіційних документах вже почали називати «пошта» [8]. Проте, як зазначає С. І. Міронова [9], кардинальних змін в її діяльності та структурі через це практично не відбулося - царські грамоти і воеводські листи доставляли трубники, стрільці, пушкарі та інші чини.

М. С. Анчарова [10] стверджує, що слово «пошта» вперше згадується у трактаті про перемир'я з Польщею. За цим договором, укладеним в 1667 р. у селі Андрусово, недалеко від м. Смоленськ, Росії поверталася більша частина захопленої польськими королями України, тому подальший розвиток поштової служби на території України пов'язаний із формуванням Російської держави із столицею у Москві (українські міста були з'єднані з нею ямами), а потім у Санкт-Петербурзі. В цьому ж році швидка гоньба до українського кордону стає відомчою – передається у відання Малоросійського приказу, головою якого з 15 червня став О. Л. Ордін-Нащокін. Саме тоді пересилання листів в Україну одержало назву «пошти із Малоросійського приказу» і тим самим підкреслювалася її важливість у системі державного зв'язку [11]. «Неважливі» ж повідомлення з серпня 1667 р. передавалися посильними з Москви до Путивля, за рекомендацією О. Л. Ордін-Нащокіна, щовівторка, тобто раз на тиждень, а кур'єрською службою користувалися лише для термінових повідомлень військового характеру [5].

В 1698 р. пошта стала державною і було видано царський Указ про збереження і недоторканність переписки. В Указі Петра I було сказано: «Велеть отныне ничьей грамотки не распечатывать и не смотреть, чтобы всякий, заплатя пристойную плату, был обнадежен, что его грамотка в дом его войдет» [12]. Пізніше, в 1710 р. Указом Петра I було введено графіки руху пошти, що зумовлено в першу чергу необхідністю гарантування безпеки держави, адже від вчасної доставки повідомлень залежала подальша доля багатьох людей. Зокрема, в Указі було сказано: «А буде почтари учнут с почтовыми письмами гонять не в указанные числа, часы и четы (минуты) или хотя малою какою оплошкою, тем почтовым письмам учинять, какое замедление и тем почтарям от нас Великого Государя быть смертной казнью безо всякой пощады» [12].

У 1716 р. розпорядженням Петра I створено військово-польову пошту. Крім того, у військові часи поштові тракти влаштовувалися між провінційними і повітовими містами, наприклад, між Глуховом і Воронежем та ін. [7].

Після заснування Петербурга до нього був прокладений новий тракт від Новгороду і незабаром налагоджена пошта з Москви на південь до Білої Церкви. Характерним було те, що ця пошта була першою, яку зробили поза відданням Ямського приказу і вона підпорядковувалася приказу Малої Росії.

В 1725 р. на основі Указу Катерини I київським губернатором І. Трубецьким облаштовано поштовий двір у Києві.

За часів імператриці Анни Іоанівни були влаштовані пошти в Україні та між нею і деякими російськими містами; прокладені поштові тракти до Криму, Азова і Києва [7].

В 1765 р. П. О. Рум'янцеv утворив Малоросійський поштамт.

Імператриця Катерина II за свого правління займалася більше реорганізацією вже наявних пошт, а не відкриттям нових, та налагодженням порядку в самому поштовому відомстві; крім того, вона встановила єдину поштову таксу у всій державі, таким чином прибутки за пересилання поштових відправлень склалися з двох зборів: вагового та страхового [7]. Законодавчими документами, виданими в кінці XVIII ст., місцевій владі пропонувалося «у кожному місці, де належало утримувати поштових коней, мати особливий для того поштовий будинок, споруджений за особою на те даним планом, а в губернських містах називатися їм поштамтами, в інших – поштовими дворами, а встановлених на шляхах, а не в місті – станціями» [13]. Також, в зв'язку із подальшим розвитком товарно-грошових відносин та створенням державних скарбниць у повітах, з 1781 р. до двох традиційних видів поштових послуг (пересилання листів і посилок) додався третій - пересилання грошей.

В XIX ст. в організації поштового зв'язку Російської імперії, і в тому числі України, відбулися суттєві зміни. Після організації у 1802 р. міністерств Головне управління поштових справ перейшло у підпорядкування Міністерства внутрішніх справ [8].

У 1807-1808 рр. реформаційні процеси стосувалися передусім питань поштового збору та прибутків із пересилання листів і посилок, оскільки заведений у XVIII ст. порядок ускладнював роботу пошти, вимагав збільшення власне поштових витрат та зводив до мінімуму зв'язок із віддаленими містами й територіями. Головним правлінням поштових справ Російської імперії було ухвалено рішення замінити систему єдиних тарифів, встановлену у 1783 р., на більш прогресивну – зростання оплати залежно від відстані. За результатами розрахунків була визначена 31 позиція. У 1812-1818 рр., в зв'язку з війною, тарифи підвищувалися, адже зросла плата ямщикам за перевезення пошти. Страховий збір за переказ грошей у 1807 р. також розраховувався залежно від відстані: до 500 верст – 0,5%, понад 500 - 1% [14].

Наступна реорганізація в системі поштового обслуговування відбулася в 1811 р., коли Головне правління поштових справ було перетворене на Поштовий департамент і передане в підпорядкування Міністерства поліції, а з 1819 р. - Міністерства внутрішніх справ [8].

В 1827 р. було запроваджено рух поштових диліжансів білоруським трактом від Санкт-Петербурга до Радзивілова через Могильов, Київ і Житомир з метою перевезення пошти і пасажирів. А вже починаючи з 1852 р., було організовано їх регулярний рух сполученням Москва – Харків [15].

Прагнення наслідувати провідні країни світу в організації поштового зв'язку стало причиною проведення реформи в 1830 р., в основу якої було покладено систему англійської поштової служби, оскільки поштова адміністрація Англії застосовувала такі критерії щодо надання поштових послуг, як швидкість доставки кореспонденції та вдосконалення структури управління, що сприяло підвищенню ефективності поштових операцій і давало позитивні економічні результати.

Відповідно до наказу Сенату від 22 жовтня 1830 року, з 1 січня 1831 р. ліквідовувалися губернські поштамти, а замість них створювалися губернські поштові контори, які поділялися на 3 класи. З метою розширення й упорядкування мережі поштових установ в 1831 р. було затверджено «Положення про нове улаштування поштової частини». Поштові установи України включалися до 4-го, 5-го та 6-го загальноросійських поштових округів, а поштові контори в містах залежно від обсягів та інтенсивності здійснюваних операцій відносилися до того чи іншого класу [16].

Для контролю за діяльністю поштових установ було організовано 11 поштових округів під керівництвом пошт-інспекторів, які двічі на рік зобов'язані були відвідувати закріплені за ними поштові установи, контролювати їх роботу, перевіряти утримання поштових станцій, організацію перевезення пошти. Звіт про результати перевірки подавався Поштовому департаменту.

Мережа поштових установ України, згідно з наказом Сенату, мала таку структуру: IV округ - Слобідсько-українська губернія; V округ - Волинська і Подільська губернії; VI округ - Чернігівська, Полтавська, Київська, Катеринославська, Таврійська, Херсонська губернії; Бесарабська область; Путивль - повітова контора 4 класу в Курській губернії [8].

Крім того, в 1830 р. відбулися зміни і в тарифах. Так, указом Сенату від 4 липня 1830 р. замість 31 рівня такси було запроваджено 12 рівнів прогресивного збільшення. Максимальний розмір оплати становив 1 крб. Спеціальним указом від 30 липня 1843 р. встановлювалася нова такса вагового збору, яка ставала єдиною для всіх відстаней і складала 10 копійок сріблом з одного лота, що призвело до зростання кількості відправлень, зокрема, якщо в 1839 р. було відправлено 75 млн листів, то в 1841 р. – вже 197 млн [14].

У 1840 р. перевезення пошти і пасажирів поштове відомство бере під свою юрисдикцію. Починаючи з 1842 р., поштові станції підпорядковуються губернським органам влади, а їх утримання здійснювалося виключно за кошти місцевого населення. Для станцій, розташованих на поштових трактах, місцева влада виділяла приміщення з опаленням та освітленням і 40 крб. щорічно на канцелярські видатки [14].

З 1843 р. пошту почали перевозити сільськими дорогами. Одночасно почалося перевезення пошти (внутрішньої і міжнародної) і водним шляхом.

Варто зазначити, що в I-ій половині XIX ст. в Україні, крім державної мережі поштових установ, створюються і недержавні структури пошти. Так, згідно з положенням 1831 р. були створені так звані «вільні пошти»; ці заклади могли влаштовуватися приватними особами на «перегонні гроші», не отримуючи ніяких коштів від держави [8]. Дозволи на їх відкриття видавалися на 2, 3, 4-триріччя. Прогонна оплата підвищувалася, надавалося право перевозити приватних осіб за оплату за домовленістю. На території України перші «вільні пошти» почали діяти у Волинській та Подільській губерніях [13]. При цьому чітко регламентувалися такі умови перевезення, як: кількість коней, які запрягалися (залежно від пори року – від 2 до 10); швидкість руху (не більше 10 верст за годину влітку і 12 – взимку); необхідність цілодобового перевезення, з обов'язковим освітленням дороги факелами при нічному перевезенні; зупинка і зміна коней - 15 хвилин, обід і вечеря – 1 година, сніданок – 30 хвилин [8]. Як свідчить статистика того часу, у Катеринославській, Херсонській і Полтавській губерніях у 1881 р. усі поштові перевезення здійснювалися лише «вільною поштою», тому можна стверджувати, що поряд із державними установами, не зважаючи на їх домінуючу роль у системі поштового зв'язку, достатньо швидко розвивалася і «вільна пошта».

Крім того, з 1865 р. в Україні розвивалася земська (сільська) пошта. Земство організовувало свої кінно-поштові станції і випускало свої марки. Таким чином, листи із міста у село мали дві марки: державну і земську [17].

Загалом, в XIX ст. існувало три види пошти: легка, важка та екстрена. Легкою поштою відправляли державні пакети, партикулярні (приватні) листи, гроші, документи й дорогоцінні речі, а також легкі посилки до 10 фунтів; важкою - державні та партикулярні тюки і посилки; екстра-поштою - державні пакети, партикулярні листи, документи, гроші і дорогоцінні речі [18].

Характерним було те, що поштою у XIX ст. як посилки пересилалася дичина і риба. Так, з метою належної організації пересилки дичини, органи державної виконавчої влади, поштова дирекція прийняли низку нормативно-правових актів, які її регламентували. Одним із перших нормативно-правових документів, що регулював питання перевезення дичини на території Галичини, було розпорядження Міністерства торгівлі Австрії від 2 квітня 1870 р. «Щодо пакування, опечатування і декларування вартості посилок, які пересилають на територію монархії». У розпорядженні була прописана вимога, щоб особи, які пересилають дичину, слідкували, щоб вона була сухою та добре обезкровленою. Лише у такому вигляді її дозволяли пересилати без упаковки. Для зручності транспортування посилок з дичиною слід було при оформленні посилки, важчої за 50 фунтів,

зв'язувати її так, щоб можна було взятись за ручку. Аналогічні вимоги були у розпорядженні Львівської поштової дирекції від 1 липня 1894 р. У кодексі адміністративних законів Австрії 1893 р. (розділ Е «Щодо контролю за торгівлею продукцією харчування на ринках, за вагами») зазначено, що рибу відправляти поштою можна було винятково вичищеною, бо у такому стані вона менше псується. А вже у розпорядженні Міністерства торгівлі Австрії від 22 вересня 1916 р. вказувалося, що дичина мала бути не лише обезкровленою, але й без шерсті. Раки влітку слід було транспортувати поштою у кошиках, застелених соломкою, взимку – у скриньках і слідкувати за тим, щоб вони не замерзли і не загинули. Загалом було підраховано, що при пересилці раків з Галичини до Парижа чи Берліна гине 10%, а витрати на транспортування займають також приблизно 10% у собівартості риби та дичини [19].

Як зазначає Міронова І. С. [9], характерними особливостями пошти в ХІХ ст., що зумовили її подальший розвиток, можна назвати наступні:

- 1) утримання пошт урядом або призначеною ним приватною особою під головуванням уряду;
- 2) єдність урядового управління пошт і нагляду за ними;
- 3) об'єднання всіх поштових місць у єдину установу;
- 4) визначення постійної такси за пересилання листів, посилок і перевезення осіб;
- 5) встановлення визначеного розкладу пошти;
- 6) перевезення листів і людей на всіх поштових трактах;
- 7) надання права користуватися поштами іноземним громадянам;
- 8) налагодження співпраці вітчизняної пошти з іноземними структурами.

Автор вважає, що до ХІХ ст. включно українська пошта пройшла три важливі етапи (рис. 1).

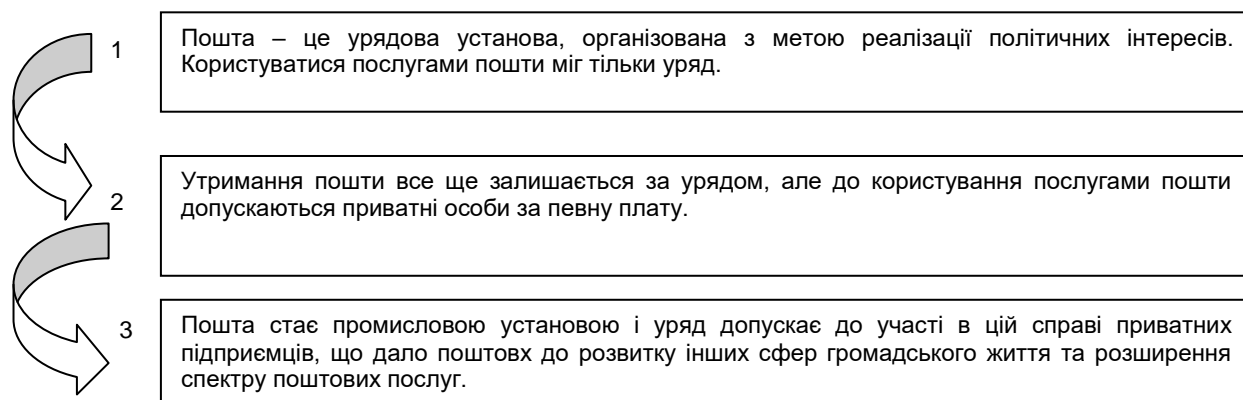

Рис. 1. Етапи розвитку української пошти за Міроною С. І.

Джерело: складено за [9]

Підсумовуючи основні здобутки в історії розвитку пошти на кінець ХІХ ст., варто зазначити, що було здійснено перехід до торгової системи утримання поштових станцій (у 1886 р. були прийняті нові кондиції на утримання станцій, згідно яких постова станція віддавалася на термін до 12 років, після чого поштоутримувач або сільське товариство могли залишити її за собою на такий самий термін без торгів і за попередньою ціною) та існували такі види пошти, як:

- вільні пошти (за новими кондиціями 1886 р. їх було дозволено утримувати всім бажаючим за умовою подання свідоцтва про благонадійність);
- земська пошта (у 80-90-ті рр. ХІХ ст. працювала майже у всіх повітах імперії);
- морська пошта (перевозила кореспонденцію акваторією Чорного та Азовського морів за допомогою Російського товариства пароплавства і торгівлі і товариства Добровільного флоту);
- залізнична пошта (18 лютого 1891 р. Олександром ІІІ були затверджені зміни в Управлінні поштових перевезень залізницями (УППЗ), згідно яких керівництво перевезеннями передали у територіальні відділи і, таким чином, по суті створили окрему структуру в поштової справі. Всі залізничні дороги в імперії були згруповані у вісім ділянок і названі «Відділами перевезення пошт по залізницях»;
- міжнародна пошта (участь Російської імперії у поштових конгресах у Лісабоні (1885 р.) і Відні (1891 р.) та телеграфних конференціях у Парижі (1882 р.) і Берліні (1885 р.) сприяла встановленню єдиних міжнародних поштових і телеграфних тарифів і правил міжнародної служби зв'язку);
- польова пошта (26 лютого 1890 р. було затверджено положення «Про польове управління військ» з доповненням № 13 «Положення про поштові і телеграфні установи, підвідомчі польовому управлінню пошт і телеграфів», за яким організація польових поштових закладів була покладена на обов'язки Головного управління пошт і телеграфів) [20].

Така схема пошти проіснувала до Жовтневої революції 1917 р.

Радянська влада отримала в спадок від царської Росії відсталу (в порівнянні з європейськими країнами) поштову службу, робота якої до того ж була дезорганізована господарською розрухою в країні. Тому радянський уряд поставив завдання оновлення всієї організації поштового зв'язку і його технічного вдосконалення.

В 1917-1921 рр. рядом декретів були розширені функції поштової служби (у її відання, наприклад, передано поширення періодичного друку і довідкову службу), випущені перші радянські марки і т.д.

В роки перших п'ятирічок (1929-1940 рр.) і особливо після Німецько-радянської війни (1941-1945 рр.) проводилася робота по розвитку мережі підприємств зв'язку, збільшенню об'єму перевезень пошти авіаційним і автомобільним транспортом, механізації і автоматизації обробки пошти. Під час війни пошта відіграла надзвичайно важливу роль – забезпечувала зв'язок фронту і тилу.

Основні показники розвитку поштового зв'язку в той час наведемо в табл. 2.

Таблиця 2

Показники розвитку поштового зв'язку в СРСР

Показники	Роки		
	1913	1940	1973
Підприємства зв'язку, тис.	11	51	85
у тому числі на селі	3	44	61
Поштові скриньки, тис.	25	216	640
у тому числі на селі	6	174	450
Поштовий обмін, млн. одиниць:			
письмова кореспонденція	981	2580	8714
грошові перекази і пенсії	35	99	697
Посилки	20	45	197
газети і журнали	443	6698	38264
Пробіг залізничного поштового транспорту, млн. км.	38	133	611
Протяжність автомобільних поштових маршрутів, тис. км.	-	128	1295
Перевезена пошта авіатранспортом, тис. т	-	121	341

Джерело: [21]

За часи СРСР поштовий зв'язок став складовою частиною загальнодержавної системи зв'язку – галузі народного господарства, що задовольняє культурно-побутові потреби населення, потреби промисловості, сільського господарства, апарату управління в процесі обміну інформацією як всередині країни, так і з іншими державами. Крім того, в той час важливим завданням пошти була доставка підписникам газет і журналів, пенсіонерам - пенсій, інкасація виручки магазинів споживчої кооперації; фактично більше 40 тис. відділень зв'язку виконували функції ощадних кас.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. став для пошти випробувальним періодом, адже із розвитком технологій та мережі Інтернет змінилися і потреби людей - акценти зміщуються в сторону таких вимог, як швидкість, вартість, зручність і, як наслідок, ефективність. Тому це зумовлює необхідність впровадження нових підходів в організації поштової служби і пошуку оптимального спектра можливих послуг, особливо в умовах глобалізації. Ще до недавнього часу ринок послуг поштового зв'язку в Україні був повністю монополізований національним оператором поштового зв'язку УДППЗ «Укрпошта» і споживачі не мали альтернативи при отриманні послуг поштового зв'язку. В сучасних умовах, як зазначає Сімонян К. М. [22], спостерігається активна поява альтернативних суб'єктів надання поштових послуг на поштових ринках, нові стратегічні альянси приватних або державних операторів.

Якщо аналізувати взаємозв'язок поштової служби із митницею, то зрозуміло, що їх становлення і розвиток відбувалися практично паралельно: розвиток міжнародної торгівлі сприяв формуванню основ митної політики (ще за часів античності); налагодження сполучення між основними містами країни – зміцненню поштового зв'язку, спочатку лише для доставки письмової кореспонденції (за часів середньовіччя), а пізніше і посилок (починаючи із ХVІІІ ст.), та необхідності справляння мита за їх пересилання, а також вчасного виявлення заборонених до пересилання товарів як всередині країни, так і за її межі.

З огляду на те, що українські землі впродовж століть належали до складу декількох держав, то і організація поштової служби, і законодавство, що регулювало митні відносини, відповідали в свій час вимогам Великого князівства Литовського, Польщі, Кримського ханства, Османської імперії, Молдавського князівства, Московського царства, Гетьманщини в 1654–1754 рр. в умовах політичної

унії з Росією, Австрійської та Російської імперій відповідно. Варто відзначити, що особливо значимими були прикордонні пошти, адже їх доглядали митниці. В прикордонних конторах поштмейстер та його помічник повинні були володіти іноземними мовами та знати особливості пересилання того чи іншого товару. Якщо знову звернутися до джерела [19], то для швидкої обробки посилок на митниці Львівська поштова дирекція (1903 р.) просила користувачів пошти при пересилці дичини вказувати вагу та вартість посилки, бо у таких містах, як Львів, Краків, Прага, Відень існує споживчий податок на споживання дичини. Для виконання вимог французьких законів, що передбачали при продажі дичини обов'язковий сертифікат про її походження, поштова дирекція у Львові звернулася до потенційних відправників посилок з дичиною до Франції з вимогою додавати до посилки відповідний сертифікат про її походження. Натомість Галицьке мисливське товариство, з метою зменшення випадків незаконного полювання, направило звернення до керівництва залізниці, щоб воно не приймало посилки з дичиною без сертифікату походження дичини.

Досить плідною була співпраця поштової служби і митниці, коли був запроваджений режим поштової цензури. Так, на території України у XIX – на початку XX ст. режим поштової цензури визначався законодавством Російської імперії. Поштова цензура керувалася розпорядженнями Міністерства іноземних справ, але в той же час перебувала у підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ. Переваги цієї співпраці проявлялися при вилученні контрабандних товарів, які виявлялися в основному при обстеженні посилок, адже в такому випадку слід було повідомити чиновників місцевої митниці. Зокрема, у 1896 р. у Черкаській поштово-телеграфній конторі були затримані посилки з Узун-Афи (Середня Азія), що містили контрабандний чай [23]. Секретним циркуляром, надісланим начальникам поштових та поштово-телеграфних установ Київської губернії у 1906 р., наказувалося «встановити нагляд за всіма отримуваними посилками з метою виявлення у них зброї (револьверів та інших її різновидів)» [23]. Такі посилки підлягали вилученню і передачі до рук поліції.

Постановою Всесвітнього поштового конгресу в Римі 1906 р. та Гаазьким договором 1907 р. встановлювалося, що поштові відправлення на ім'я та від імені військовополонених, а також посилки вагою до 5 кг та грошові перекази військовополоненим мають право безкоштовної пересилки, тому також підпадали під «поштову цензуру», оскільки могли стати джерелом передачі таємної інформації. Враховуючи це, поштове відомство значно активізувало цензурну діяльність з метою недопущення передачі секретних даних. Наприклад, 27 березня 1915 р. надійшло роз'яснення щодо вмісту посилок до Німеччини на ім'я військовополонених, зокрема дозволялося пересилати вовняні речі, одяг, предмети гігієни, а також їстівні припаси, за винятком спиртних напоїв і предметів розкоші [23].

На сьогоднішній час поштові служби України досить часто зустрічаються зі спробами незаконного переміщення предметів через митний кордон шляхом пересилання поштових відправлень. Так, фахівці підрозділів безпеки ПАТ «Укрпошта» тісно співпрацюють з митницями та Службою безпеки України з метою попередження незаконного звільнення від митного контролю та переміщення певних товарів (зброя та боєприпаси, отруйні та вибухові речовини, історичні та культурні цінності тощо).

Так, у березні 2017 р. фахівці ПАТ «Укрпошта» викрили функціонування каналу контрабанди. Шахраї були затримані після спроби пересилання поштою 45 кг бивнів мамонта. Під час розслідування також було вилучено 3,4 кг бурштину, 2 кг золота і бірюзи, що намагались нелегально вивезти за межі України. В травні 2017 р. в Одеській області співробітники Департаменту поштової безпеки ПАТ «Укрпошта» спільно з СБУ припинили функціонування каналу незаконного переміщення до США великої кількості медичних препаратів із вмістом наркотичної сировини. В результаті перевірки було вилучено наркотичні засоби на загальну суму понад 750 тис. доларів США, а також 150 тис. дол. США готівкою та задокументовано протиправну діяльність транснаціонального угруповання. Про це було поінформовано Інспекцію пошти США, яка продовжила вести справу спільно з підрозділом карного розшуку США [24].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що співпраця митниць і поштових служб на кожному етапі їхнього розвитку була необхідною та взаємовигідною, особливо після створення Міжнародного поштового союзу (1874 р.). Оскільки поштовий обмін (листами, посилками) вийшов за межі внутрішньодержавного і потужного розвитку набув саме міждержавний обмін повідомленнями, то головне завдання співпраці і взаємодії поштової служби й митниці полягає в поповненні бюджету за рахунок оплати переміщення відправлень до адресата, виявленні заборонених до пересилання товарів, встановленні відповідності сумарної фактурної вартості товару реальній його вартості і повноти сплати на цій основі мита та ін. Це зумовлює необхідність подальшого пошуку ефективних способів їх взаємодії на довгостроковій основі з метою виконання, насамперед, ключових функцій як поштової служби, так і митниці.

Бібліографічний список

1. Укрпошта - Home|Facebook. URL: <https://www.facebook.com/Places/Kyiv,Ukraine/GovernmentOrganization> (дата звернення: 10.02.2018).

2. Пошта. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Пошта> (дата звернення: 10.02.2018).
3. Історія та перспективи розвитку поштової справи в Україні. URL: <http://ua-referat.com> (дата звернення: 12.02.2018).
4. Хрущов І.П. Очерк ямских и почтовых учреждений от древних времен до царствования Екатерины II. Санкт-Петербург: Издание А.С. Суворина, 1884. 87 с.
5. Вигилев А.Н. История отечественной почты. 2-е изд. Москва: Радио и связь, 1990. 312 с.
6. Шедлинг М. Очерки по истории мировой почты. Москва: Библиотека журнала «Жизнь и техника связи», 1926. 255 с.
7. Толстой Д.А. История финансовых учреждений России со времени основания государства до кончины императрицы Екатерины II. Санкт-Петербург, 1848. 272 с.
8. Бизина В.Г. Из истории украинской почты (К 225-летию Киевского почтамта). Киев: [Б.в.], 2000. 91 с.
9. Міронова І.С. Що таке "пошта"? (Старий та новий погляд на проблему). *Література та культура Полісся. Регіональні економічні, релігійні, освітянсько-наукові та культурно-мистецькі проблеми в загальноукраїнському контексті* / відп. ред. і упорядник Г.В. Самойленко. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. Вип. 57. С. 98-108.
10. Анчарова М.С. От ямщика до самолёта. (Этапы развития почты). Москва: Гос. изд-во лит-ры по вопросам связи и радио, 1949. 62 с.
11. Козловский И.П. Первые почты и первые почтмейстеры в Московском государстве. Опыт исследования некоторых вопросов из истории русской культуры во 2-й половине XVII века. Варшава: Типография Варшавского учебного округа, 1913. Т. 1. 536 с.
12. Еськов Г. Почта: вчера, сегодня, завтра. *Скиф*. 2004. 24 марта. С. 7.
13. Соколов Н.И. Системы содержания почтовых станций в России. *Почтово-телеграфный журнал*. 1895. Январь. С. 79-96.
14. Соколов Н.И. История таксы весового сбора за пересылку простых иногородних писем в России. *Почтово-телеграфный журнал*. 1893. Февраль. С. 269-281.
15. Сафонов Н.А., Карминский В.А. Письмо оправляется в путь. Рассказы о зарождении и развитии отечественной почты. Москва: Связь, 1965. 70 с.
16. Соколов Н.И. О происхождении почты. *Почтово-телеграфный журнал*. 1893. Август. С. 713-723.
17. Материалы по истории связи в России XVIII – начало XX вв. Обзор документальных материалов / под ред. Н.А. Мальцевой. Ленинград: Ленинградская типография СССР, 1966. 335 с.
18. Почтовый дорожник, или Описание всех почтовых дорог Российской империи, царства польского и других присоединенных областей: С принадлежащими к оному таблицами, расписаниями, почтовыми картами и другими сведениями. Санкт-Петербург: в тип. Медицинского департамента министерства внутренних дел, 1824. 454 с.
19. Проців О.Р. Організація транспортування дичини та риби поштою у Галичині кінця XIX – початку XX ст. *Історія торгівлі, податків та мита: тези доповідей X міжнародної наукової конференції* (Дніпро, 27–28 жовтня 2016 р.). Київ, 2016. С. 67-70.
20. Міронова І.С. Поштово-телеграфний зв'язок на півдні Російської імперії в роки правління Олександра III (1881–1894 рр.). *Записки історичного факультету*. 2013. Вип. 23. С. 288-303 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zif_2013_23_22 (дата звернення: 22.02.2018).
21. Поштовий зв'язок. URL: http://vseslova.com.ua/word/Поштовий_зв%27язок-84515u (дата звернення: 25.02.2018).
22. Сімонян К.М. Пошта як фактор суспільного розвитку. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. Вип. 63. С. 87-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2012_63_17 (дата звернення: 01.03.2018).
23. Різник Ю.М. Цензура поштових установ Наддніпрянщини (за матеріалами Центрального Державного історичного архіву України м. Києва). *Записки Осередку Наукового Товариства ім. Шевченка в Черкасах*. Черкаси, 2013. 7 с.
24. Укрпошта посилює контроль безпеки відправлень / Соціально відповідальний бізнес. URL: <http://svb.ua/news/2017-05-23-ukrposhta-security-service-of-ukraine> (дата звернення: 17.04.2018).

References

1. *Ukrposhta* – Home|Facebook [Ukrposhta – Home|facebook], available at: <https://www.facebook.com/Places/Kyiv,Ukraine/GovernmentOrganization> (access date February 10, 2018).
2. *Poshta* [Post], available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Пошта> (access date February 10, 2018).
3. *Istoriia ta perspektyvy rozvytku poshtovoi spravy v Ukraini* [History and prospects of postal business development in Ukraine], available at: <http://ua-referat.com> (access date February 12, 2018).

4. Khrushchov, I.P. (1884), *Ocherk yamskikh i pochtovykh uchrezhdeniy ot drevnikh vremen do tsarstvovaniia Ekateriny II* [A sketch of yam and postal institutions from ancient times to the reign of Catherine II], Izdanie A.S. Suvorina, St.-Peterburg, Russia, 87 p.
5. Vigilev, A.N. (1990), *Istoriia otechestvennoy pochty* [History of domestic post], Radio i sviaz, Moscow, Russia, 312 p.
6. Shelding, M. (1926), *Ocherki po istorii mirovoy pochty* [Essays on the history of world post], Biblioteka zhurnala "Zhizn i tekhnika svyazi", Moscow, Russia, 255 p.
7. Tolstoy, D.A. (1848), *Istoriia finansovykh uchrezhdeniy Rossii so vremeni osnovaniia gosudarstva do konchiny imperatritsy Ekateriny II* [The history of financial institutions in Russia since the founding of the state until the death of Empress Catherine II], St.-Peterburg, Russia, 272 p.
8. Bizina, V.G. (2000), *Iz istorii ukrainskoy pochty (K 225-letiiu Kieskogo pochtamta)* [With the history of the Ukrainian post office (To the 225th anniversary of the Kyiv Post Office)], [B.v.], Kiev, Ukraine, 91 p.
9. Mironova, I.S. (2010), "What is "post"? (Old and new look at the problem)", *Literatura ta kultura Polissia. Rehionalni ekonomichni, relihiini, osvitiansko-naukovi ta kulturno-mystetski problemy v zahalnoukrainskomu konteksti*, Vydavnytstvo NDU im. M. Hoholia, Nizhyn, Ukraine, Iss. 57, pp. 98-108.
10. Ancharova, M.S. (1949), *Ot yamshchika do samoleta. (Etapy razvitiia pochty)* [From the coachman to the plane. (Stages of mail development)], Gos. izd-vo lit-ry po voprosam svyazi i radio, Moscow, Russia, 62 p.
11. Kozlovskiy, I.P. (1913), *Pervye pochty i pervye pochtmestery v Moskovskom gosudarstve. Opyt issledovaniia nekotorykh voprosov iz istorii russkoy kultury vo 2-y polovine XVII veka.* [The first post and the first postmaster in the Moscow state. The experience of studying some issues from the history of Russian culture in the second half of the XVII century], Tipografiia Varshavskago uchebnago okruga, Varshava, Poland, Vol. 1, 536 p.
12. Eskov, G. (2004), "Mail: yesterday, today, tomorrow", *Skif*, 24 March, p. 7.
13. Sokolov, N.I. (1895), "Postal station maintenance systems in Russia", *Pochtovo-telegraphnyy zhurnal*, January, pp. 79-96.
14. Sokolov, N.I. (1893), "The history of the fee of a weight charge for the transfer of simple nonresident letters in Russia", *Pochtovo-telegraphnyy zhurnal*, February, pp. 269-281.
15. Safonov, N.A. and Karminskiy, V.A. (1965), *Pismo opravliaetsia v put. Rasskazy o zarozhdenii i razvitiu otechestvennoy pochty* [The letter recovers. Stories about the birth and development of domestic post], Sviaz, Moscow, Russia, 70 p.
16. Sokolov, N.I. (1893), "About the origin of the post", *Pochtovo-telegraphnyy zhurnal*, August, pp. 713-723.
17. Maltseva, N.A. (1966), *Materialy po istorii svyazi v Rossii XVIII – nachalo XX vv. Obzor dokumentalnykh materialov* [Materials on the history of communication in Russia XVIII – early XX centuries. Review of documentary materials], Leningradskaya tipografiia SSSR, Leningrad, SSSR, 335 p.
18. *Pochtovyy dorozhnik, ili Opisanie vsekh pochtovykh dorog Rossiyskoy imperii, tsarstva polskogo i drugikh prisoedinennykh oblastey: S prinadlezhashchimi k onomu tablitsami, raspisaniiami, pochtovymi kartami i drugimi svedeniiami* (1824), [Postal driver, or Description of all postal roads of the Russian Empire, the kingdom of Poland and other associated areas: With belonging to this table, schedules, postcards and other information], v tip. Meditsinskogo departamenta ministerstva vnutrennikh del, 454 p.
19. Protsiv, O.R. (2016), "Organization of transport of game and fish by mail in Galicia at the end of the XIX - early XX centuries", *Istoriia torhivli, podatkov ta myta* [History of trade, taxes and duties], *tezy dopovidei X mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* [Abstracts of the Xth International Scientific Conference], (Dnipro, 27-28 October 2016), Kyiv, Ukraine, pp. 67-70.
20. Mironova, I.S. (2013), "Post-telegraph communication in the south of the Russian Empire during the reign of Alexander III (1881-1894)", *Zapysky istyrychnoho fakultetu*, Iss. 23, pp. 288-303, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zif_2013_23_22 (access date February 22, 2018).
21. Poshtovyi zviazok [Postal connection], available at: http://vseslova.com.ua/word/Поштовий_зв%27язок-84515u (access date February 25, 2018).
22. Simonian, K.M. (2012), "Post as a factor in social development", *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, Iss. 63, pp. 87-90, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2012_63_17 (access date March 01, 2018).
23. Riznyk, Yu.M. (2013), "Censorship of Post offices of the Dnieper (based on materials from the Central State Historical Archives of Ukraine, Kyiv)", *Zapysky Oseredku naukovoho Tovarystva im. Shevchenka v Cherkasakh*, Cherkasy, Ukraine, 7 p.
24. *Ukrposhta posyliuie control bezpeky vidpravlen* [Ukrpost strengthens security of shipments], available at: <http://svb.ua/news/2017-05-23-ukrposhta-security-service-of-ukraine> (access date April 17, 2018).

Федоришина Л.М. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ПОШТОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВЗАЄМОДІЇ З МИТНИЦЕЮ

Мета – дослідити історичні аспекти розвитку поштової служби України та охарактеризувати її взаємодію з митницею в частині переміщення (пересилання) відправлень.

Методика дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених за досліджуваною проблемою. У процесі роботи були використані загальнонаукові методи та прийоми: монографічний – для вивчення літературних джерел із теми дослідження; формальної логіки – для аналізу, узагальнення і систематизації матеріалу; табличний та графічний - для наочного відображення проаналізованих даних; абстрактно-логічний – при обґрунтуванні теоретичних положень і формулюванні висновків.

Результати. Визначено особливості розвитку поштової служби різних країн за часів античності, феодалізму та капіталізму. Охарактеризовано три періоди розвитку української пошти. Проаналізовано взаємозв'язок поштової служби із митницею і з'ясовано, що їх становлення й розвиток відбувалися практично паралельно: розвиток міжнародної торгівлі сприяв формуванню основ митної політики (ще за часів античності); налагодження сполучення між основними містами країни – зміцненню поштового зв'язку, спочатку лише для доставки письмової кореспонденції (за часів середньовіччя), а пізніше і посилок (починаючи із XVIII ст.), та необхідності справляння мита за їх пересилання, а також вчасного виявлення заборонених до пересилання товарів як всередині країни, так і за її межі. Встановлено, що головне завдання співпраці і взаємодії поштової служби й митниці в контексті здійснення поштових відправлень полягає в поповненні бюджету за рахунок оплати переміщення відправлень до адресата, виявленні заборонених до пересилання товарів, встановленні відповідності сумарної фактурної вартості товару реальній його вартості і повноті сплати на цій основі мита та ін.

Наукова новизна. Дістало подальшого розвитку узагальнення основних етапів розвитку поштової служби та митниці, що дає підстави для подальшого пошуку ефективних способів їх взаємодії на довгостроковій основі з метою виконання, насамперед, ключових функцій як поштової служби, так і митниці.

Практична значущість. Окремі положення наукового дослідження можуть бути використані в навчальному процесі та при написанні наукових робіт.

Ключові слова: пошта, поштова служба, митниця, поштові відправлення, поштовий зв'язок, посилки.

Fedoryshyna L.M. HISTORICAL ASPECTS OF FORMATION OF THE POSTAL SERVICE IN UKRAINE AND ITS INTERACTION WITH THE CUSTOMS

Purpose. The purpose is to investigate the historical aspects of the development of the postal service of Ukraine and characterize its interaction with customs in the part of movement (forwarding) of shipments.

Methodology of research. The theoretical basis of the research is the scientific work of domestic and foreign scientists on the problem under study. General scientific methods and techniques are used in the process of work: monographic – to study literary sources on the topic of research; formal logic – for analysis, generalization and systematization of the material; tabular and graphical – for displaying the analyzed data; abstract and logical – when substantiating the theoretical positions and formulating conclusions.

Findings. The peculiarities of postal service development of different countries in the period of antiquity, feudalism and capitalism are determined. Three periods of development of Ukrainian post office are described. The relationship between the postal service and the customs authorities is analyzed and it is found that their formation and development took place almost simultaneously: the development of international trade contributed to the formation of customs policy bases (even at the time of antiquity); the establishment of a connection between the main cities of the country – the strengthening of postal communication, initially only for the delivery of written correspondence (at the time of the Middle Ages), and later also parcels (since the XVIII century), and the need for charging fees for their forwarding, as well as timely detection of forbidden before sending goods both inside the country and beyond its borders.

It was established that the main task of cooperation and interaction of the postal service and the customs in the context of the implementation of postal items is to replenish the budget by paying for the shipment of items to the addressee, identifying prohibited goods, establishing conformity of the total invoice value of the goods with its real value and completeness of payment on this basis customs, etc.

Originality. Further development of generalization of the main stages of the postal service and customs development has been developed, which gives grounds for further searching for effective ways of their interaction on a long-term basis in order to fulfill, first of all, key functions of both postal service and customs.

Practical value. Some provisions of scientific research can be used in the educational process and in the writing of scientific papers.

Key words: post, postal service, customs, postal items, postal services, parcels.

Федоришина Л.Н. ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СТАНОВЛЕНИЯ ПОЧТОВОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ И ЕЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ТАМОЖНЕЙ

Цель – исследовать исторические аспекты развития почтовой службы Украины и охарактеризовать ее взаимодействие с таможенной в части перемещения (пересылки) отправлений.

Методика исследования. Теоретической основой исследования являются научные труды отечественных и зарубежных ученых по исследуемой проблеме. В процессе работы были использованы общенаучные методы и приемы: монографический – для изучения литературных источников по теме исследования; формальной логики – для анализа, обобщения и систематизации материала; табличный и графический – для наглядного отображения проанализированных данных; абстрактно-логический – при обосновании теоретических положений и формулировании выводов.

Результаты. Определены особенности развития почтовой службы разных стран во времена античности, феодализма и капитализма. Охарактеризованы три периода развития украинского почты. Проанализирована взаимосвязь почтовой службы с таможенной и выяснено, что их становление и развитие происходили практически

параллельно: развитие международной торговли способствовало формированию основ таможенной политики (еще во времена античности); налаживание путей сообщения между основными городами страны – укреплению почтовой связи, сначала только для доставки письменной корреспонденции (во времена средневековья), а позже и посылок (начиная с XVIII в.), и необходимости взимания пошлины за их пересылку, а также своевременного выявления запрещенных к пересылке товаров как внутри страны, так и за ее пределы. Установлено, что главная задача сотрудничества и взаимодействия почтовой службы и таможни в контексте осуществления почтовых отправлений заключается в пополнении бюджета за счет оплаты перемещения отправлений адресату, выявлении запрещенных к пересылке товаров, установлении соответствия суммарной фактурной стоимости товара реальной его стоимости и полноты уплаты на этой основе пошлины и др.

Научная новизна. Получило дальнейшее развитие обобщение основных этапов развития почтовой службы и таможни, что дает основания для дальнейшего поиска эффективных способов их взаимодействия на долгосрочной основе с целью выполнения, прежде всего, ключевых функций как почтовой службы, так и таможни.

Практическая значимость. Отдельные положения научного исследования могут быть использованы в учебном процессе и при написании научных работ.

Ключевые слова: почта, почтовая служба, таможня, почтовые отправления, почтовая связь, посылки.